

Där bor journalisterna 2018

Leo Wallentin och Katarina Lind*

Klyschan stämmer – större delen av journalisterna bor i Stockholm, och helst på Södermalm. Så hette det när vi sist publicerade ”Där bor journalisterna”. Drygt tre år senare gör vi om kartläggningen och ställer frågan, vad har hänt sen sist?

I korthet kan vi säga att:

- Journalisterna har blivit ännu mer koncentrerade till storstäderna
- De är överrepresenterade i rikare områden
- Och bor de inte i storstad, så är de ändå överrepresenterade i tätorterna

Journalisterna koncentreras alltså ännu mer till storstäderna. Därför har vi den här gången tittar extra noga på deras bostadsområden inom Stockholm, Göteborg och Malmö. Vilken vardag har journalisterna där utanför fönstret?

* Leo Wallentin och Katarina Lind är journalister på datajournalistikbyrån J++. Leo bor i Bagarmossen, Skarpnäcks stadsdelsområde, Stockholms kommun. Katarina bor i Rågsved, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområde, Stockholms kommun.

Journalistiska avfolkningsbygder

Antalet SJF-medlemmar har sjunkit sedan vi sist gjorde undersökningen, i mars 2015; från 13 190 yrkesverksamma medlemmar då till 11 585 nu, alltså en minskning med omkring 12 procent. Men minskningen är ojämnt fördelad. Den sker till största delen utanför storstäderna, medan Malmö, Göteborg och Stockholm är mindre berörda. Det får till följd att **andelen journalister som bor i storstad har ökat från omkring 60 till 62 procent. Varannan journalist i undersökningen bor nu i Stockholms län.**

Liksom 2015 bygger undersökningen på en lista över postnummer till yrkesverksamma medlemmar i Svenska Journalistförbundet, SJF. ”Journalist” i den här texten betyder med andra ord SJF-medlem. Vi vet inte i vilken mån den fackliga anslutningsgraden bland journalister varierar mellan till exempel olika landsdelar, och vi kan därför inte utesluta att en bredare journalist-definition skulle ge en något annorlunda bild.

Postnumren från SJF har vi mappat mot olika geografiska områden, som kommuner, valdistrikt och stadsdelar. Eftersom postnummerområden inte följer några andra administrativa gränser, får vi här bara fram ungefärliga siffror. Detta får ingen effekt på de övergripande slutsatserna i analysen, men det betyder att enskilda siffror är uppskattningar. Det är skälet till att vi skriver ”mellan x och y journalister” när vi talar om enskilda områden, men använder en enda siffra när vi talar om större områden och övergripande trender.

I nio kommuner räknar vi till att det bor mindre än en halv journalist. Det betyder att där sannolikt inte bor någon. Det ska jämföras med tolv kommuner 2015. Det är svårt att dra några större växlar på den skillnaden med så små siffror. Precis som 2015 saknas journalister i Gnosjö, Eda, Markaryd, Laxå, Ljusna-berg och Svenljunga. Nya vita fläckar för i år är Hede-mora, Perstorp och Sorsele.

I vår databas över redaktionell närvaro (<http://mediestudier.se/kommunbevakning/>) har antalet tom-ma kommuner under samma period ökat från 32 till 35. Även där är närvaron dålig i glesbefolkade områ-den, men också i förortskommuner.

Den urbana journalisten

Antalet journalister minskar snabbare på landsbygden. Det får till följd att en större andel av journalisterna nu bor i de stora städerna. Om vi använder SKL:s (Sve-riges kommuner och landsting) kommungruppsindel-ning, så har andelen av journalisterna som bor i *stor-städer och storstadsnära kommuner* ökat från 60 till 62 procent, medan den har minskat något i de andra kommungrupperna.

Kommungrupp	2018	2015
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	13	14
Större städer och kommuner nära större stad	25	26
Storstäder och storstadsnära kommuner	62	60

Andel av journalisterna i olika kommungrupper, hösten 2018 och våren 2015 (procent).

Mellan landsdelarna ser vi samma trend: Andelen av journalisterna som bor i Götaland och i Norrland har minskat medan den har ökat i Svealand, pådrivet av den ökade Stockholmskoncentrationen.

Ett undantag från den här trenden är de så kallade *turism-och besöksnäringkommunerna* i SKL:s indelning (Åre, Borgholm, Leksand, Strömstad, med flera). Här är minskningen av journalister knappt synlig. Det rör sig dock om få journalister, bara omkring 84 personer i alla turismkommuner 2018, och 86 år 2015.

Den övergripande trenden att journalisterna bor ovanligt centralt, går igen även när vi bryter ner det per län. Journalisterna bor hellre i tätorter än på landet. Även i glest befolkade län är journalisterna betydligt mer koncentrerade till tätorterna än vad befolkningen i stort är. Kronobergs län sticker ut som ett län där skillnaden ändå är relativt liten. Här bor 83 procent av befolkningen, och 89 procent av journalisterna i tätort. I andra län är gapet större, och i hela landet bor 87 procent av befolkningen i tätort, men allra minst 96 procent av journalisterna.

När vi tittar på kommuntyper ser vi ett liknande mönster. I nästan alla län gäller att antalet journalister per invånare är lägre i småstäder och landsbygdskommuner än i större städer. Två undantag finns: Dalarnas och Hallands län. I Dalarnas fall beror det på att Falu kommun, som är klassificerad som ”mindre stad/landsbygdskommun” i SKL:s indelning, också är länets journalist-tätaste, med sina omkring 100 journalister på knappt 60 000 invånare. I Hallands

län är journalisterna ovanligt jämnt fördelade mellan kommunerna, med undantag för länets enda inlands-kommun, halv-småländska Hylte kommun, där det bara bor en enda journalist.

Var bor journalisterna då?

Hälften av landets journalister bor i Stockholms län. Andelen har ökat från cirka 46 procent till 49 procent sedan våren 2015.

Kommun	Journalister per 1 000 invånare
Stockholm	4,3
Solna	2,7
Nacka	2,4
Malmö	1,9
Umeå	1,7
Luleå	1,5
Lund	1,4
Sundsvall	1,3
Karlstad	1,2
Huddinge	1,1–1,3

Kommunerna med flest journalister per invånare.

Samma sak gäller Stockholms kommun. Precis som vid vår förra kartläggning är journalisterna kraftigt överrepresenterade i huvudstaden, och andelen av journalister som bor här har ökat, från cirka 34 procent 2015 till cirka 36 procent 2018. Det ska jämföras med att 9 procent av Sveriges befolkning bor i Stockholms kommun.

Däremot är Stockholmsjournalisterna något jämnare fördelade inom huvudstaden nu än sist – fortfarande ligger Södermalm i topp och Rinkeby-Kista i botten, men antalet journalister per invånare har sjunkit på Södermalm och stigit i Rinkeby-Kista. Skillnaden är dock fortfarande anmärkningsvärd: Det går 0,7–0,8 journalister per tusen invånare i Rinkeby-Kista stadsdelsområde¹ (mellan 36 och 42 stycken²), jämfört med 9,2–9,4 journalister per tusen invånare i Södermalms stadsdelsområde (mellan 1 191 och 1 224 stycken). Sist vi gjorde den här undersökningen kunde vi berätta att en procent av Södermalmsborna var journalister. Den siffran har alltså sjunkit något.

Antalet journalister per invånare minskar också i övriga innerstaden (allra mest i stadsdelsområdena Norrmalm och Kungsholmen), men ökar i förorter som Skärholmen och Farsta. Vi kan spekulera i att journalisternas inkomster kanske inte utvecklats i samma takt som innerstadens bostadspriser, men här kan förstås finnas andra faktorer som också spelar in.

I hela Stockholm är motsvarande siffra 4,3 journalister per tusen invånare, en minskning från 4,9 vid förra mätningen. Det placerar fortfarande Stockholm i topp bland kommunerna, följt av förorts-kommunerna Solna och Nacka, och sedan Malmö, Luleå, Umeå och Lund.

¹ ”Stadsdelsområde” är en administrativ indelning i Stockholm, motsvarande ”stadsdelsnämndsområde” i Göteborg och ”stadsdelar (t o m 2013)” i Malmö. Det finns 14 stadsdelsområden, och under dem ett hundratal stadsdelar.

² Om vi placerar ut journalisterna slumpmässigt så kommer antalet i 90 procent av fallen hamna i det här intervallet.

Stadsdelsområde	Journalister per tusen invånare	Förändring sedan 2015
Farsta	2,5–2,8	+0,3
Skärholmen	1,6–1,7	+0,2
Älvsjö	3,4–3,7	+0,1–0,2
Rinkeby-Kista	0,7–0,8	±0
Hässelby-Vällingby	1,2–1,4	±0
Skarpnäck	8,0–8,7	±0
Enskede-Årsta-Vantör	4,0–4,3	-0,2–0,3
Spånga-Tensta	0,9–1,4	-0,4–0,5
Bromma	3,0–3,2	-0,6
Hägersten-Liljeholmen	6,6–6,9	-0,6
Östermalm	3,6–3,8	-0,6–0,7
Södermalm	9,2–9,4	-1,1
Kungsholmen	4,8–5,0	-1,2–1,3
Norrmalm	4,6–4,8	-1,3

Antalet journalister per invånare minskar i innerstaden och ökar i vissa förorter, men fortfarande är skillnaden stor.

Göteborg sticker ut bland storstadskommunerna med endast 1,1 journalist per tusen invånare, en bra bit efter Malmö (1,9) och Stockholm. Så såg det ut även 2015, och det trots att staden har en av landets största journalistutbildningar.

– Om vi jämför med Stockholm så finns det bara en stor dagstidning i Göteborg, Göteborgs-Posten. För att vara en så stor stad finns det få lokala medier här. Public service finns men står inte i relation till invånarantalet, säger Jonas Ohlsson, föreståndare för Nordicom (Nordisk informationscenter för medie- och kommunikationsforskning) vid Göteborgs universitet.

En annan förklaring till att det bor få journalister i förhållande till antalet invånare jämfört med huvudstaden är att förorterna inte är egna kommuner som

i Stockholm, berättar Jonas Ohlsson. Var tar alla journaliststudenter vägen då? Jo, en stor del flyttar till Stockholm där jobben finns, enligt Ohlsson.

Precis som i Stockholm bor störst andel journalister i Göteborg i centrum. Mellan 45 och 50 procent bor i stadsdelsnämndsområdena Majorna-Linné och Centrum, med stadsdelar som Haga, Majorna, Masthugget, Heden och Vasastan.

När det gäller journalisttäteten sticker Majorna-Linné ut med 3,0–3,3 journalister per tusen invånare, jämfört med 1,7–1,8 respektive 1,5–1,6 i Centrum och villaområdet Örgryte-Härlanda. Ett område där journalisterna är underrepresenterade är Angered, här bor knappt 0,2 journalister per tusen invånare. Angered omfattar bland annat områdena Hjällbo, Hammar-kullen och Gårdsten som räknas som särskilt utsatta av polisen. Och att det bor få journalister i särskilt utsatta områden vet vi sedan en tidigare kartläggning.

I Sveriges tredje största stad, Malmö, har journalisterna minskat från cirka 700 journalister till 625 de senaste tre åren. Men inte i alla stadsdelar. I Kirseberg och Södra innerstaden har antalet journalister istället ökat något sedan 2015.

Journalisttäteten är störst i Södra Innerstaden som omfattar bland annat Möllevången och Södra Sofielund, här bor mellan 3,7 och 4,3 journalister per tusen invånare (allra störst är koncentrationen på Möllevången). Också i Centrum och Västra innerstaden är den siffran över 3. Skillnaden mellan centrum och periferi är stor. I de stadsdelar som kommer sist på listan, Rosengård, Oxie och Fosie, bor mindre än en halv journalist per tusen invånare.

Journalisterna bor i välbärgade områden

Där journalisterna bor är 33 procent av invånarna höginkomsttagare³, mot 25 procent (per definition) i befolkningen. Det speglar förstås att journalisterna bor i storstäder, men även inom storstadskommunerna bor journalisterna med övervikt i välbärgade områden. I ett typiskt journalistområde i Stockholm är 40 procent av invånarna höginkomsttagare (medelvärde viktat efter antal journalister) mot 38 procent i hela kommunen. Andelen låginkomsttagare är 19 procent, att jämföra med 22 procent totalt i kommunen. De här siffrorna är beräknade på medianinkomst och inkomstfördelning per så kallat Sams-område.

Samma mönster går igenom över hela landet. Även på mindre orter bor journalisterna generellt sett i rikare områden. I allmänhet bor journalisterna också i områden där medianinkomsten ökat mycket de senaste decennierna. I de 10 procent av Sams-områdena där medianinkomsten ökade mest mellan 2000 och 2014 bor 17 procent av journalisterna. Även det är en naturlig följd av att journalisterna bor i storstäderna, där inkomsterna ökat mest.

Om vi till sist sållar ut de extremaste områdena i Sverige, där mer än hälften är höginkomsttagare respektive låginkomsttagare, så bor 10,3 procent av journalisterna i de allra rikaste områdena, jämfört med 4,9 procent av hela befolkningen, och i de allra fattigaste 0,7 procent av journalisterna, jämfört med 1,6 procent av befolkningen.

³ Här räknas som höginkomsttagare de 25 procent av den vuxna befolkningen som har högst inkomst.

Hur vi än vrider på siffrorna är journalisterna alltså överrepresenterade i rika bostadsområden och underrepresenterade i fattiga.

Tidigare i år publicerade Institutet för mediestudier en kartläggning⁴ av hur många journalister som bor i det polisen kallar ”särskilt utsatta områden”, med samma metod. Högt räknat bor 0,5 procent av journalisterna i de 23 särskilt utsatta områden. Det går att jämföra med 2–3 procent av befolkningen.

Journalisterna bor i lägenhetsområden

Journalister bor troligen i större utsträckning än befolkningen som helhet i områden med lägenhetshus. Det gäller även om vi bryter ner det per kommun.

Mer än hälften av de vuxna svenskarna bor i villa⁵, enligt Statistiska Centralbyrån (SCB). Med hjälp av Svensk Direktreklams statistikdatabas för annonsköpare vet vi också att omkring 55 procent av *hushållen* bor i villa. Vi tror att befolkningens och hushållens andelar ligger ganska nära varandra här. Hur många av journalisterna som bor i villa kan vi bara uppskatta mycket grovt, men vi kan säga hur stor andel av dem som bor i ett *utpräglat villaområde*. Om vi väljer att definiera ett utpräglat villaområde som ett där minst 80 procent av hushållen finns i villa, så hamnar 25 procent av journalisterna i ett sådant område, att jämföra

⁴ <http://mediestudier.se/forskning/journalister-i-utsatta-omraden/>

⁵ https://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Artiklar/Villa-vanligaste-boendeformen/

med 40 procent av hushållen. Det speglar förstås till stor del att journalisterna är koncentrerade till storstäderna, men även om vi bryter ner det per kommun, så består mönstret. 4 procent av Stockholmsjournalisterna bor i ett utpräglat villaområden, att jämföra med 8 procent procent av alla Stockholms-hushåll.⁶

Journalisterna bor *inte* där S och SD är starka

När vi lägger kartan med landets 6 000 valdistrikt över de 10 000 postnummerområdena framträder ett par mönster: Journalister är något underrepresenterade i valdistrikt där Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna var starka i valet 2018. Den bilden sågs även sist vi gjorde den här undersökningen, vilket då fick Kerstin Ekberg att i en text kalla journalister för arbetarfobiker. Även med Kristdemokraterna finns ett negativt samband.

För Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Liberalerna och Moderaterna finns i gengäld ett positivt samband. Där de partierna är ovanligt starka bor många journalister. (Centerpartiet placerar sig någonstans däremellan.) De här sambanden består även när vi bryter ner siffrorna på valdistrikt inom enskilda kommuner.

Sambandet mellan journalisttätthet och röster på Vänsterpartiet förstärks rejält av partiets rekordresultat i Stockholm 2018. Det sambandet är inte lika

⁶ Generellt gäller att oavsett var vi drar gränsen för ett "utpräglat villaområde" (vid 50 procent eller 95 procent), och oavsett om vi tittar på enstaka kommuner eller hela riket, så är andelen journalister i villaområden omkring hälften av andelen hushåll i villaområden.

tydligt utanför Stockholm, och fanns inte heller när vi sist gjorde den här undersökningen.

Så kan vi då sammanfatta vardagen utanför journalistens fönster:

Det är en välbeställd gata i innerstaden, eller i allt högre grad kanske i en närförort, där färre än i andra områden tycks rösta på S och SD, och där de flesta grannar har fått det ekonomiskt bättre de senaste årtiondena.

Metod

Den här studien utgår från två listor över postnummer till medlemmar i Svenska Journalistförbundet (SJF), där varje postnummer motsvarar en i Sverige bosatt yrkesverksamma medlem. Listorna är hämtade i augusti 2018 respektive mars 2015.

SJF:s medlemsmatrikel är den bästa praktiskt möjliga definitionen av gruppen journalister som är tillgänglig, men givetvis inte heltäckande. 2018-datan innehåller 11 585 yrkesverksamma medlemmar med adress i Sverige, och 2015-datan 13 190. Antalet har alltså minskat. Det kan jämföras med 11 084 personer i kategorin journalister i SCB:s yrkesregister (SSYK-kod 2642) år 2016 och 10 969 år 2015 (här ser vi alltså ingen minskning liknande den hos SJF).

Enligt SJF:s kommunikationschef Jacob Lapidus beror minskningen på att tidigare medlemmar lämnat journalistyrket, snarare än på en plötsligt minskad anslutningsgrad. Förbundets egna undersökningar tyder på att åtminstone 70 procent av minskningen är en effekt

av att färre personer arbetar som journalister i dag, medan en liten del kan hänvisas till lägre organisationsgrad.

Alla postnummer i medlemsmatrikeln går inte till journalistens bostad. Här finns flera postnummer som är kopplade till exempelvis stora medieföretag. Vi har sorterat bort postbox-postnummer och liknande, varpå ett 50-tal journalister försvunnit från vardera listan.

Eftersom postnummergränser inte följer några andra administrativa gränser, har vi fått mappa postnummerområden mot andra, mer meningsfulla områden, som samsområden, kommuner, valdistrikt och stadsdelar. Vi har för varje område vi vill mappa mot dels fördelat journalisterna jämnt över postnummerområdet, och räknat ut hur många som då hamnar i respektive område (ett decimaltal), dels räknat ut ett teoretiskt minimi- och maximivärde för antalet journalister, och slutligen slumpmässigt placerat ut alla journalister i respektive postnummerområde på all landyta 1 000 gånger, och baserat ett minimi- och maximivärde på de 90 procent vanligaste utfallen. Så har vi till exempel placerat 38,0 journalister i Rinkeby-Kista, men skriver 37–39, eftersom det med 90 procents sannolikhet ligger inom det intervallet. I teorin skulle det, i extremfallet, kunna vara mellan 36 och 41.

Antagandet att journalister bor jämnt fördelade över sin postnummeryta är givetvis felaktigt, men vi tror att det är nog bra uppskattning när vi jobbar med ett stort antal områden, som till exempel när vi slår samman alla valdistrikt eller tittar på SKL:s kommungrupper. När vi ska tala om enskilda områden som exempelvis kommuner och stadsdelar, använder vi i stället i första hand minimi- och maximivärden.

Vi övervägde möjligheten att ge prioritet åt tätbefolkade områden när vi placerade ut journalisterna, men med det följde ytterligare antaganden, samt ytterligare tänkbara felkällor, utan att vi kunde se att några siffror i analyser påverkades mer än ytterst marginellt.

De senast öppett publicerade tätortsgränserna från SCB är från 2015. Här har vi alltså tvingats mappa årets journalistdata mot tre år gamla gränser och befolkningsuppgifter.

Invånarantal för kommuner och stadsdelar är hämtade från den officiella statistik som publicerats närmast respektive datauttag från SJF.